

Handboek Curatie van Duurzame en Circulaire Businessmodellen

*Een stapsgewijze handleiding om duurzame en circulaire
businessmodellen te cureren volgens een vast stramien*

Jan Jonker en Thomas Hobé
Versie 15.07.2024

Project CIRCONNECT/EZK - Fase I (2024)

Een database van duurzame en circulaire businessmodellen... Hoezo?!

De afgelopen tijd hebben we gewerkt aan een gestructureerde, doorzoekbare en opschaalbare database van duurzame en/of circulaire businessmodellen. Deze database bevat ruim 600 casussen.

Doel is om succesvolle casussen via een doorzoekbaar bestand beschikbaar maken voor eenieder die daar interesse in heeft. Dit is belangrijk, want organisaties kunnen (veel) van elkaar leren.

Maar databases hebben de neiging snel te verouderen. Daarom hebben we een handboek gemaakt op basis waarvan nieuwe casussen toegevoegd kunnen worden in het bestand.

We noemen dat de curatiemethode. Dit werkboek geeft een overzicht van deze methode.

Functies van de database

Wat kan je met een database? Wij onderscheiden drie functies: verzamelen, doelen en stimuleren.

Handboek

Het handboek neemt je stap voor stap mee door de curatiemethode.

Deze bestaat uit vijf stappen.

Het is van belang om deze volgorde aan te houden om casussen zo goed mogelijk te kunnen vergelijken.

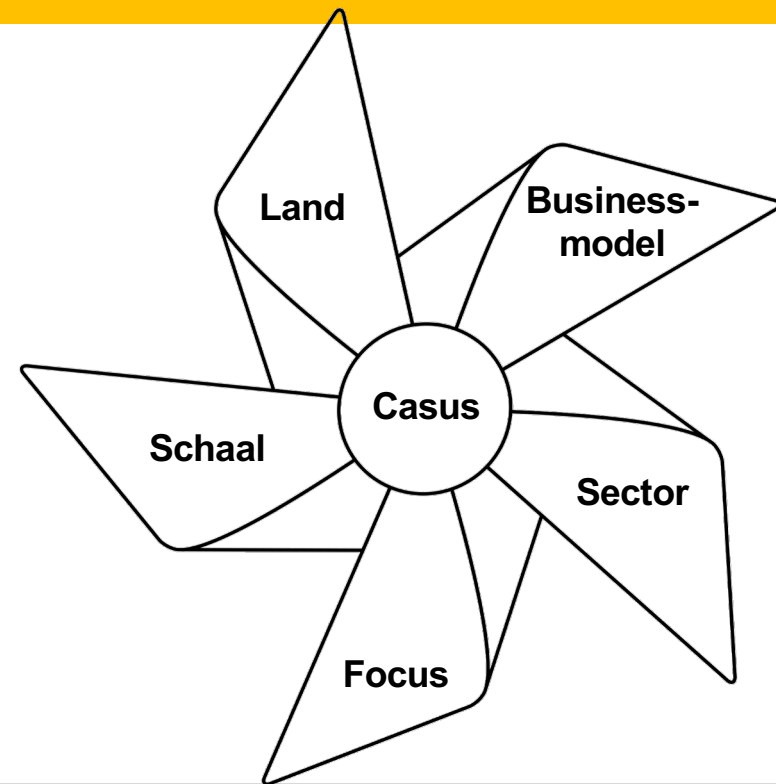
Bovendien wordt door het zorgvuldig cureren het resultaat van een zoekactie specifieker.

De Nederlandse Windmolenmethode

De casussen worden gecoreerd door deze te beoordelen op een aantal categorieën:

- Land
- Schaal
- Focus
- Sector
- Type businessmodel

De volgende slides gaan hier dieper op in.

Stap 1: casusverzameling

Verzamel casussen van bedrijven/organisaties/coöperaties/etc. die naar een duurzame en/of circulaire economie toewerken.

Regels:

- Duurzaamheid heeft *altijd* te maken met het minder ge- en/of verbruiken van grondstoffen, energie, logistiek e.d. bij het maken en gebruiken van een product én minder negatieve emissies in alle fasen van de levenscyclus.
- Circulariteit gaat *altijd* over het ontwerpen en gebruiken met oog op waardebehoud. Dit heeft *altijd* te maken met grondstoffen, onderdelen en/of producten en kan zich richten op alle fasen van de levenscyclus.

Casussen kunnen op verschillende manieren verzameld worden: via het internet, door expertgroepen te bevragen, bestaande lijsten doorspitten, etc.

Stap 2: opstarten

Open het Excel-bestand 'Database DCBM clean sheet'.

In dit bestand worden de casussen genoteerd en beoordeeld.

De volgende slides nemen je stapsgewijs mee in dit proces.

Wijk niet af van de volgorde.

Als je niet weet wat je neer moet zetten, schrijf dan je gedachten op in de 'Opmerkingen (optioneel)' kolom en laat de oorspronkelijke cel leeg.

Stap 3: beoordelen van de casussen (1)

Kolom A: #

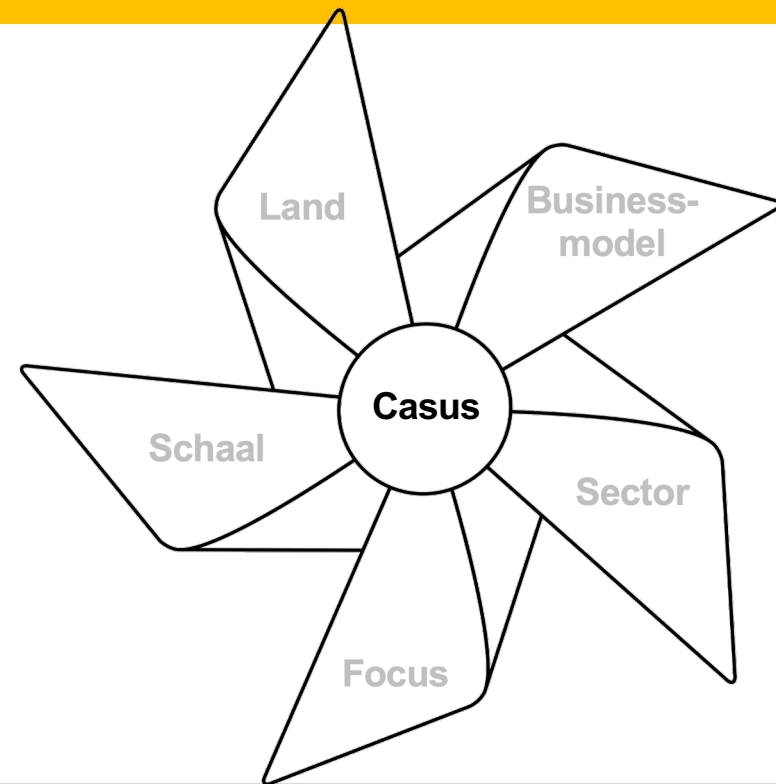
Noteer '1' in rij 1, '2' in rij 2, etc.

Kolom B: Naam

Noteer de naam van de casus.

Kolom C: Website

Noteer de website van de casus.

Stap 3: beoordelen van de casussen (2)

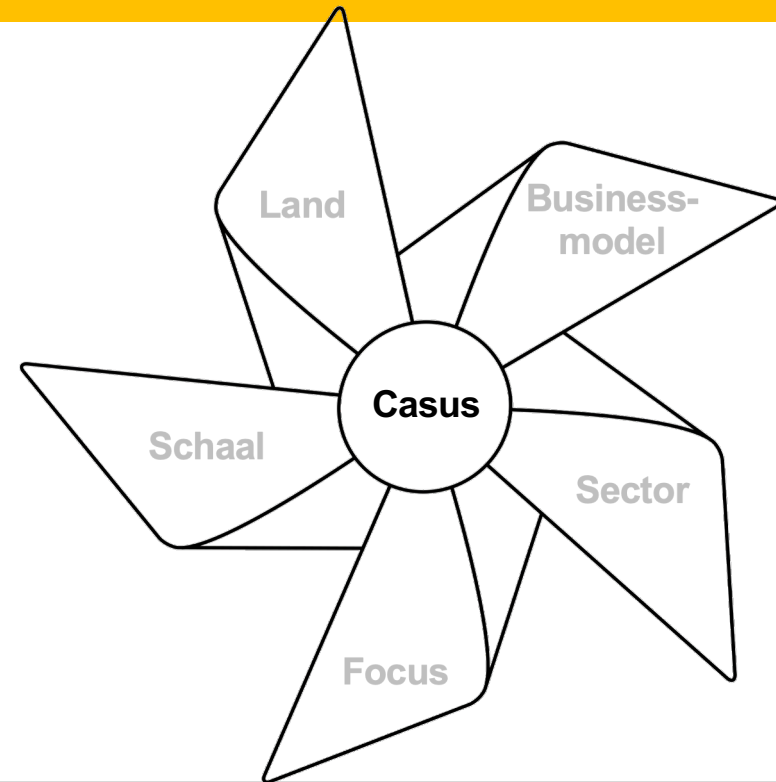
Kolom D: Beschrijving

Beschrijf de casus in 25-50 woorden.

Wat doet de casus? Wees concreet en exact.

Voorbeeld: *“Verzorgt een terugnamesysteem voor kleding en schoenen om deze te laten circuleren in product- en grondstofkringlopen. Er wordt ingezameld via retailers en de aanleverende partij ontvangt een financiële compensatie.”*

Begin de zin *altijd* met een werkwoord.

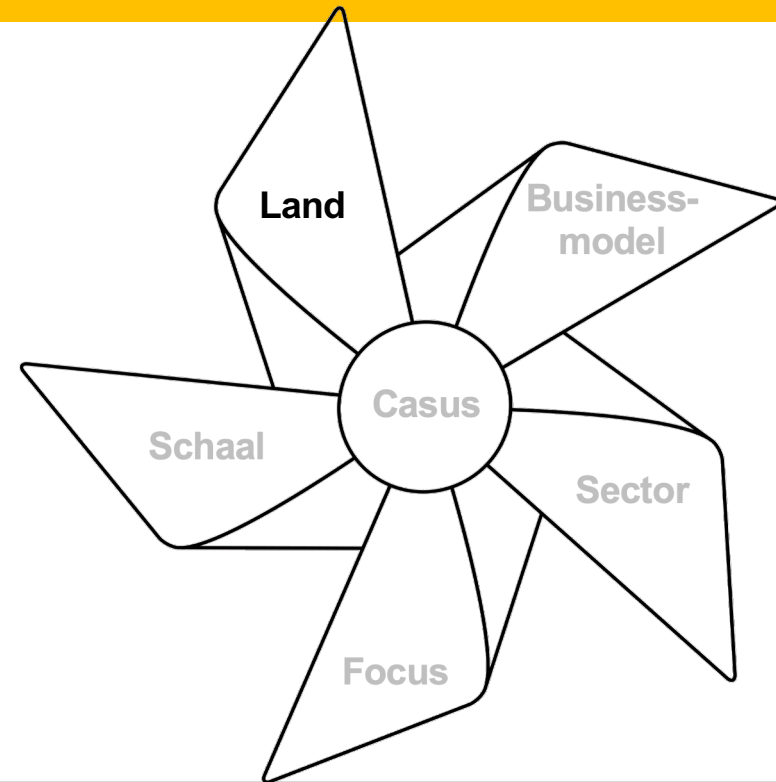

Stap 3: beoordelen van de casussen (3)

Kolom E: Land

Noteer de Alpha 2 code van het land waar (het hoofdkantoor van) de casus zich bevindt. Codes zijn [hier](#) te vinden.

Onthoud: als je niet weet wat je neer moet zetten, schrijf dan je gedachten op in de 'Opmerkingen (optioneel)' kolom en laat de oorspronkelijke cel leeg.

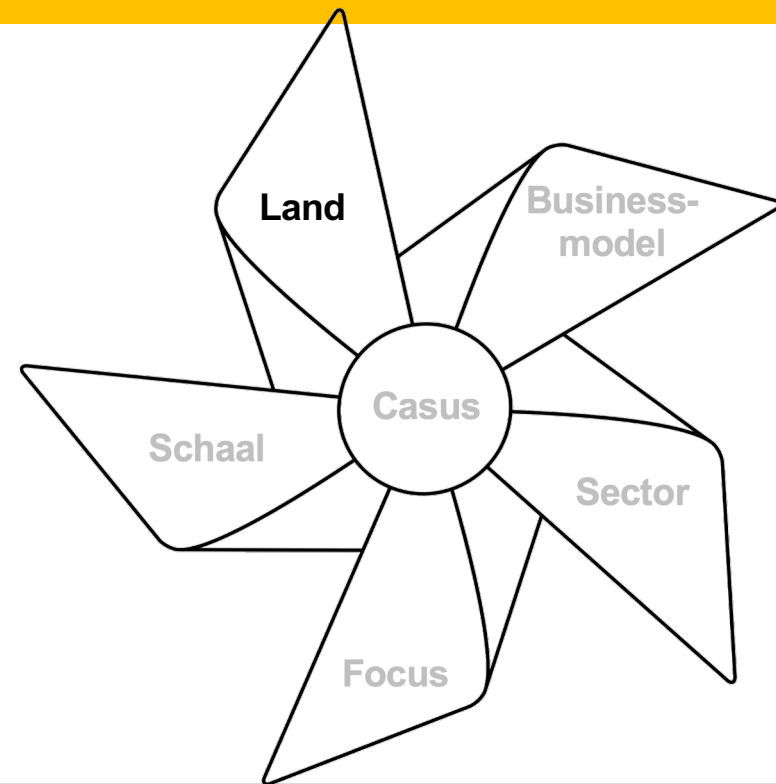
Stap 3: beoordelen van de casussen (4)

Kolom F: Postcode

Indien de casus zich in Nederland bevindt, noteer dan de postcode van het hoofdkantoor.

Noteer dit met een spatie tussen de cijfers en letters. Voorbeeld: 2500 EK

Indien de casus zich niet in Nederland bevindt, noteer dan een asterisk. Voorbeeld: *

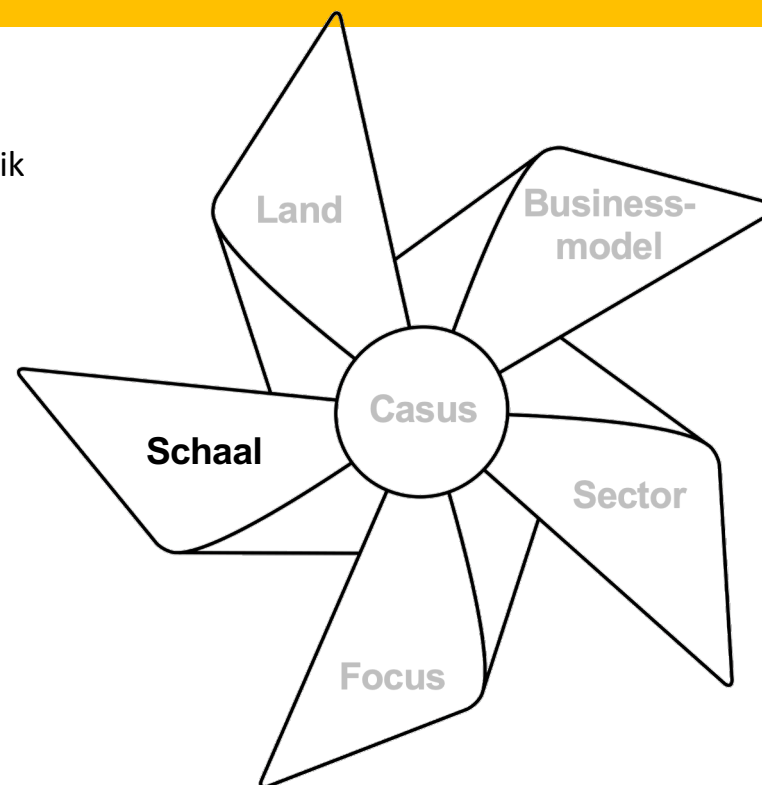
Stap 3: beoordelen van de casussen (5)

Kolom G: Schaal

Wat is de schaal van de casus? Noteer 'MKB' of 'Grootbedrijf'. Gebruik het internet om de volgende vraag te beantwoorden: heeft de casus meer dan 250 werknemers en meer dan 50 miljoen euro omzet per jaar? Zo ja, noteer 'Grootbedrijf'. Zo nee, 'MKB'.

Indien meerdere partijen samenwerken in een casus, wordt de beoordeling gedaan op de som van werknemers en jaaromzet van alle deelnemende partijen.

Een gok volstaat.

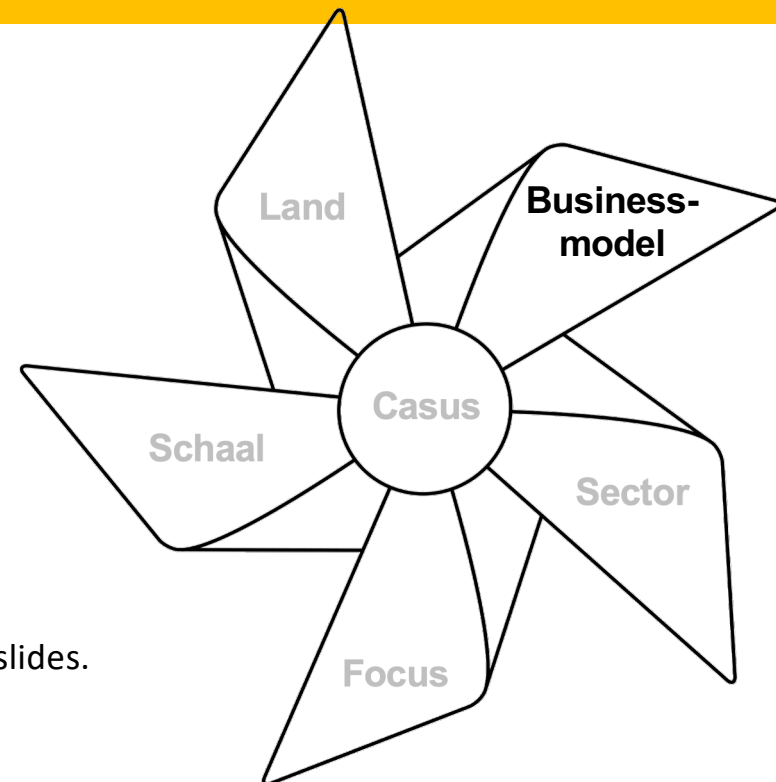
Stap 3: beoordelen van de casussen (6)

Kolom H: Businessmodel

Kies *één* van de volgende typen businessmodellen:

- Grondstofmodel
- Ontwerpmodel
- Levensduurverlengingsmodel
- Platform(deel)model
- Verdienstelijkingsmodel
- Beheer(s)model
- Levenscyclusmodel

Gebruik voor het zorgvuldig kiezen de definities uit de volgende slides.

Definities van de typen businessmodellen, deel 1

Het **grondstofmodel** richt zich op het winnen en terugwinnen van grondstoffen met een zo hoog mogelijke kwaliteit uit o.a. gebouwen, planten, wegen, apparaten, fruitschillen, etc.

Het **ontwerpmodel** richt zich op het ontwerpen van producten en/of onderdelen op basis van één of meerdere principes van duurzaamheid en/of circulariteit.

Kern van het **levensduurverlengingsmodel** is zorgen dat producten en/of onderdelen zolang mogelijk functioneel blijven, al dan niet op basis van onderhoud, refurbishment of het hergebruiken van onderdelen, zonder dat deze eerst worden teruggebracht tot een nieuwe grondstof.

Een **platform(deel)model** zorgt ervoor dat partijen elkaar (al dan niet online) vinden om product/dienst transacties te realiseren.

Definities van de typen businessmodellen, deel 2

Een **verdienstelijkingsmodel** geeft toegang tot de functie(s) van producten, onderdelen en grondstoffen en daarmee gerealiseerde producten en/of diensten.

Het **beheer(s)model** biedt organisatorische dienstverlening, vaak in opdracht van derden (zoals producentenverantwoordelijkheidsorganisaties – zogeheten PVOs of PROs) gericht op de terug(in)name en/of recycling van een product aan het einde van de levenscyclus.

Het **levenscyclusmodel** gaat uit van een kringloop-organisatie (georganiseerd met een of meerdere partijen) waarbij gedurende de gehele levenscyclus zicht is op de status van een product, inclusief de gebruikte en verbruikte materialen en grondstoffen, de slijtage, het noodzakelijke onderhoud (smart maintenance) en het optimale moment voor het einde van de levenscyclus.

Meer informatie: zie Classificatie Duurzame en Circulaire Businessmodellen.

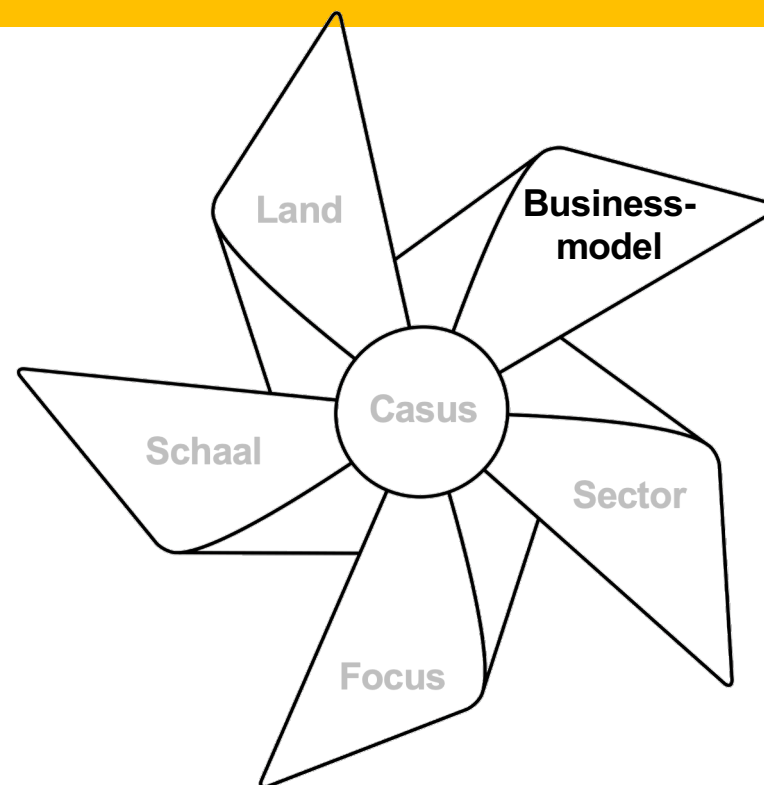
Stap 3: beoordelen van de casussen (7)

Kolom I-J: (Sub-)subcategorie

Onder elke categorie van businessmodellen hangen meerdere subcategorieën. Noteer in kolom I binnen welke subcategorie de casus zich bevindt.

In het specifieke geval van *Grondstofmodellen* kan er nog een laag dieper gegaan worden. Noteer deze sub-subcategorie in kolom J.

Gebruik voor het zorgvuldig kiezen de definities uit de Classificatie Duurzame en Circulaire Businessmodellen.

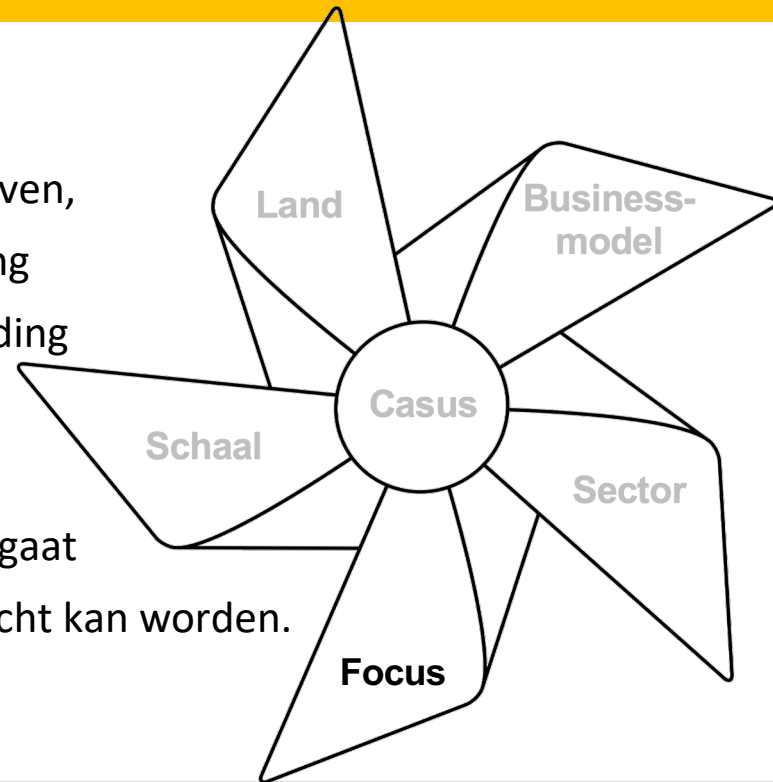

Stap 3: beoordelen van de casussen (8)

Kolom K: Focus

Noteer twee of drie kernwoorden die de casus beschrijven, afhankelijk van het type businessmodel. Volg de indeling zoals weergegeven op de volgende slide. Maak een scheiding tussen de kernwoorden middels puntkomma's (;).

Gekozen kernwoorden hoeven niet perfect te zijn. Het gaat erom dat er in de database op deze kernwoorden gezocht kan worden.

Hulp bij het noteren van de kernwoorden, deel 1

Grondstofmodel:

Waarmee;Activiteit;Resultaat

Voorbeeld: Koelkast;Hergebruik;Speelgoed

Ontwerpmodel:

Product;Ontwerp;Resultaat

Voorbeeld: Toiletpapier;Ontwerp;Substitutie

Levensduurverlengingsmodel:

Product;Actie

Voorbeeld: Windmolens;Onderhoud

Platform(deel)model:

Wat;Platform;Actie

Voorbeeld: Mode;Beurs;Ruilen

Verdienstelijkingsmodel:

Product;Aanbod

Voorbeeld: Meubilair;Verhuur

Hulp bij het noteren van de kernwoorden, deel 2

Beheer(s)model:

Product;Actie

Voorbeeld (1): Vlakglas;UPV

Voorbeeld (2): Logistiek;Dataficatie

Levenscyclusmodel:

Product;Levenscyclusbeheer

Voorbeeld: Meubilair;Levenscyclusbeheer

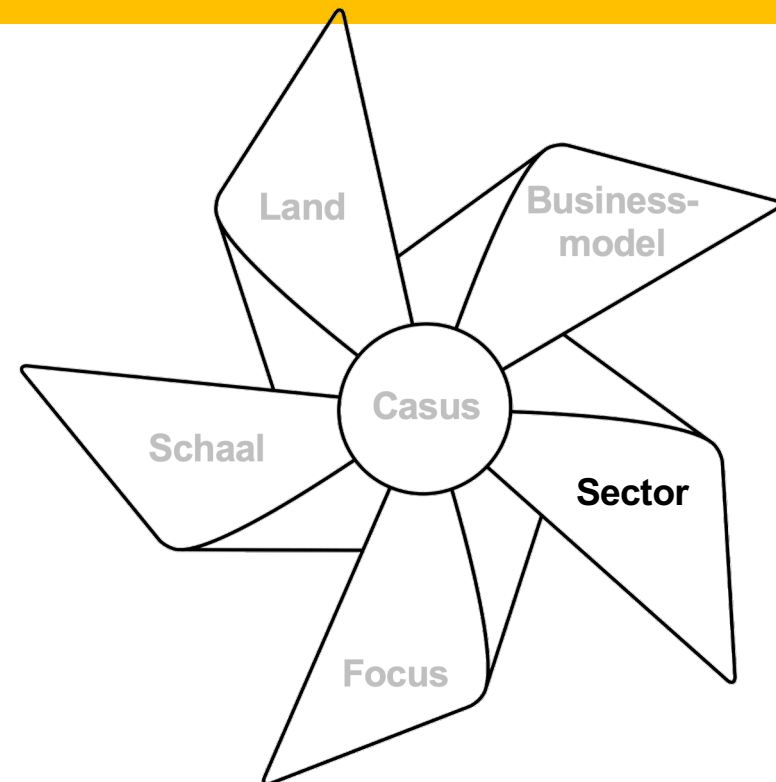
Stap 3: beoordelen van de casussen (9)

Kolom L-U: Sector

In welke sector(en) acteert de casus? De tien kolommen benoemen tien sectoren. Deze kunnen overlappen, dat is niet erg. De meeste casussen werken in meer dan één sector.

Wanneer de sector van toepassing is op de casus, wordt een '1' genoteerd in de cel. Zo niet, wordt er een '0' genoteerd.

De cellen dienen altijd ingevuld te worden met een 1 of een 0.

Stap 4: sla op en verzend

Sla het Excel-bestand op!

Wanneer je alle stappen hebt doorlopen, sla je je bestand (voor de laatste keer) op. Klaar om te verzenden.

Laat je begeleider weten dat je klaar bent om jouw resultaat op te sturen.

Noteer in je mail altijd je naam, je organisatie, instituut of school en het aantal casussen dat je hebt gecureerd (N=...).

De database wordt beheerd door het BusinessModelLab (BML) van Saxion Hogescholen.

Dit is het adres waar jouw bijdrage naar toegestuurd kan worden: businessmodels.sfib@saxion.nl

Tot slot

Dat was het!

We vragen verschillende organisaties/scholen/etc. om mee te werken aan het up-to-date houden van deze database.

Op deze manier verzamelen we met elkaar steeds meer casussen waarmee we elkaar en anderen willen inspireren.

Voorbeelden die concrete handvatten aanreiken waarmee iedereen aan de slag kan om duurzaam en/of circulair te ondernemen.

Dank dat je je steentje hieraan hebt bijgedragen!

Mocht je vragen hebben die je begeleider niet kan beantwoorden

Prof. em. dr. J. (Jan) Jonker

Chair Sustainable Entrepreneurship (2010-2021)

JAB MC BV

janjonker@me.com

T.R. (Thomas) Hobé MSc

Sustainability & Circularity Consultant

TRH Consultancy

thomashobe@icloud.com

